

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ The Propagation of Buddhism Through Oral Buddhist Literatures

พระมหาฉัตรชัย สุธตตชโย

Phramaha Chatchai Suchattajayo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author, Email: Pm-chatchai.su@mbu.ac.th

Retrieved: September 28, 2023; Revised: December 26, 2023; Accepted: December 27, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ 2) พัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาฯ และ 3) เพื่อนำเสนอการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ฯ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการ ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 313 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 รูป โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรุก ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรับ และ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบผสมผสาน ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรุก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.45 ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.12 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.71 และ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบผสมผสาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.52 การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 1. รูปแบบการท่องจำด้วยวาจาและการสาธยาย 2. รูปแบบการเผยแผ่โดยการพิมพ์ 3. รูปแบบการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ 4. รูปแบบการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัล และ 5. รูปแบบการเผยแผ่ผ่านทางอินเทอร์เน็ต การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ นำเสนอผ่าน การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระสงฆ์; วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the propagation model of Buddhism by monks through oral Buddhist literature, 2) to develop the propagation model of Buddhism, and 3) to present the propagation of Buddhism by monks. Etc. This research is a mixed methods research. In the quantitative part, the sample group comprises 313 abbots, deputy abbots, assistant abbots, and secretaries in the Chiang Mai Municipality area. The instrument used to collect quantitative data is a questionnaire. Data analysis uses statistics such as percentages,

means, and standard deviations. Regarding collecting qualitative data, the key informants were four monks and experts in the propagation of Buddhism. The data collection tool was in-depth interviews and analyzed using content analysis techniques.

The research results found that the mode of propagation of Buddhism is divided into three aspects: proactive propagation of Buddhism, Passive propagation of Buddhism, and integrated Buddhism propagation. For the proactive propagation of Buddhism, it was found that the respondents had an average of 3.84, which is a high level of opinion, and the average was 0.45. For the reactive propagation of Buddhism, it was found that the respondents had an average of 3.12, which is a moderate opinion, and had an average of 0.71. In the area of spreading Buddhism in a mixed way, it was found that the respondents had an average of 3.68, which is a high level of opinion, and an average value of 0.52. The development of Buddhism propagation formats is divided into four formats: 1. Oral memorization and recitation format. 2. Printed propagation format. 3. Radio media format. Television 4. Communication formats are by telecommunications and digital. 5. Broadcasting formats via the Internet. Propagation of Buddhism through oral Buddhist literature was presented through propagation according to the Sangha and Thai traditions—modified propagation to suit current social conditions.

Keywords: Propagation of Buddhism; Monks; Oral Buddhist literature

บทนำ

ประวัติและวิวัฒนาการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา พัฒนาการแห่งคัมภีร์พระพุทธศาสนา นักวิเคราะห์หม้ายนกล่าว่า คัมภีร์พระพุทธศาสนามีพัฒนาการ 3 ยุค คือ (1) ยุคมุขปาฐะ ระยะการสืบทอดพระธรรมวินัย โดยระบบปากต่อปาก ผู้มีบทบาทสำคัญมี 3 รูป คือ พระพุทธเจ้า พระอานนท์ และพระอุบาลี (2) ยุคพระสูตร ระยะการสืบทอดพระธรรมวินัยโดยการรวบรวมร้อยเรียงเป็นพระสูตร ผู้มีบทบาทสำคัญมี 3 รูป คือ พระมหากัสสปเถระ พระอุบาลี และพระอานนท์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน 3 เดือน พระมหากัสสปเถระเป็นประธานจัดประชุมสังคายนา ร้อยเรียงพระธรรมเทศนาเป็นพระสูตรรวบรวมพระวินัยเป็นหมวดหมู่ (3) ยุควิชาการ ระยะการสืบทอดพระธรรมวินัย โดยการแต่งคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผู้มีบทบาทสำคัญมี 3 ท่าน คือ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ พระมัชฌันติกะ และพระมหาเถวะ (พระมหาสมจินต์ สมมาปัญโญ, 2547)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินการมาตามลำดับโดยใช้อุปกรณ์ของแต่ละยุค แต่พอมาถึงปัจจุบันเมื่อโลกเจริญมากขึ้นจึงมีพัฒนาการในการเผยแผ่โดยเพิ่มวิทยุโทรทัศน์และ เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจึงพอจะแบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ ยุคการสื่อสารโดยคำพูดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ ยุคการสื่อสารโดยการเขียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเขียนตามผนังถ้ำ จารึกลงใบลาน ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทางพระพุทธศาสนา ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์ ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต ในแต่ละยุคมีรูปแบบ กระบวนการและประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันไป วิธีการบางอย่างอาจเหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้น ๆ แต่พอความเจริญผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เหมาะสมกับคนในยุคสมัย ในแต่ละยุค (มาลี ไพรสน และพระครูพิพิธสุตาทรร, 2563) ในยุคการสื่อสารโดยคำพูดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ ในยุคพุทธกาลเมื่อ

พระพุทธศาสนากำเนิดขึ้นครั้งแรกมีสาวกผู้ปฏิบัติตามคำสอน พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาจะให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักของชนมหาชน จึงได้ส่งสาวกออกประกาศพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธองค์ส่งสาวกรุ่นแรกออกไปประกาศศาสนานั้นได้มีพระดำรัสสั่งที่ปรากฏในวินัย มหาวรรค (วิ.ม. 4/32/37.) ความว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธี สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มีธุลีคือกิเลสในจักษุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีคูก่อนภิกษุทั้งหลายแม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม” รูปแบบที่ใช้ในยุคนี้คือ การท่องจำด้วยวาจาและการสาธยายทั้งโดยบุคคลคนเดียวหรือสาธยายเป็นหมู่คณะ เช่นการสาธยายพระวินัยโดยการสวด ปาฏิโมกข์ กระบวนการในยุคนี้เป็นการเผยแผ่ปากต่อปาก โดยอาจารย์จะสอนศิษย์ด้วยวาจา จากนั้นศิษย์ก็จะจดจำจนขึ้นใจและสาธยายต่อ เมื่ออาจารย์เสียชีวิตลง ลูกศิษย์ก็จะเป็นอาจารย์ต่อไป ส่วนในการเผยแผ่ต่อคนทั่วไปก็จะใช้การเทศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การอภิปรายธรรม เป็นต้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2539) ในด้านประสิทธิผลนั้น การใช้วิธีการเผยแผ่ในยุคนี้จะมีผลมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่มาฟังหรือความสามารถของผู้แสดงธรรม ในการเผยแผ่โดยวิธีมุขปาฐะนี้ ประสิทธิภาพจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของผู้แสดงและของผู้ฟังด้วย ผลกระทบของวิธีการมุขปาฐะ คือ การเปลี่ยนแปลงความคิดของคนจำนวนมาก หากไม่มีการเตรียมการณไว้วางหน้า ก็อาจจะรับมือกับคนจำนวนมากไม่ได้ (พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ (ประเวศ ฐานาน), 2560)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นจังหวัดที่มีจำนวนวัดและพระสงฆ์จำนวนมาก อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้เข้าถึงพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ
3. เพื่อนำเสนอการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การลงพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มสนทนา โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ อาทิ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการ ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 313 รูป

ประชากรเชิงคุณภาพ ได้แก่ พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ด้านงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) พระมหาวิเศษ ปญฺญาวิโร, รศ.ดร. 2) ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ 3) ผศ.ดร.โพน นามณี อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในประเด็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งใช้สัมภาษณ์พระสงฆ์ ซึ่งใช้สัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสบการณ์ด้านงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตลอดจนให้นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ของคณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 5 ท่าน ในการแจกแบบสอบถาม 313 ชุด โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ลงเก็บข้อมูลติดต่อประสานขอความร่วมมือนักสัมภาษณ์เชิงลึก กับ พระสงฆ์ที่ทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสบการณ์ด้านงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียง และการจดบันทึกข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และนำผลมาทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยมีวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ 2) นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) นำข้อมูลคะแนนที่ได้มาด้วยวิธีดังกล่าว นำมาเปรียบเทียบเพื่อแปลความหมายกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูล เพื่อให้ได้ชุดข้อมูล ที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์หรืออภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ 20-30 ปี มีพรรษา 6-10 พรรษา การศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษามากที่สุด ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมระดับนักธรรมชั้นเอกมากที่สุด ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระดับเปรียญธรรม 1-2 ประโยคมากที่สุด การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรุก ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรับ และ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบผสมผสาน ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรุก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.45 ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.12 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.71 และ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบผสมผสาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.52

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ มีการพัฒนารูปแบบ คือ 1. รูปแบบการท่องจำด้วยวาจาและการ

สาธยายทั้งโดยบุคคลคนเดียวหรือสาธยายเป็นหมู่คณะ โดยการยกอุทาหรณ์และนิทานประกอบ 2. รูปแบบการเผยแผ่โดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดพิมพ์และเผยแผ่ 3. รูปแบบการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ 4. รูปแบบการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิตอล การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ต และ 5. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ต โดยการอัปโหลดหลักธรรมคำสอนผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า มีรูปแบบการนำเสนอผ่าน การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตาม ประเพณีไทย การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือ หน่วยงานเผยแผ่หรือเป็นสถานศึกษาเป็นการประจำ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านกลยุทธ์การจัดตั้งเป็น สมาคมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ และ การเผยแผ่ ผ่านโลกโซเชียล โดยการใช้อินเทอร์เน็ตในการนำเสนอการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่าน วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ พบว่า การวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ 20-30 ปี มีพรรษา 6-10 พรรษา การศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษามากที่สุด ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมระดับนักธรรมชั้นเอกมากที่สุด ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระดับเปรียญธรรม 1-2 ประโยคมากที่สุด การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรุก ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรับ และ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา แบบผสมผสาน ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรุก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 ซึ่งเป็น ความคิดเห็นในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.45 ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเชิงรับ พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.12 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.71 และ ด้านการ เผยแผ่พุทธศาสนาแบบผสมผสาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับ มาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.52

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่าน วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ พบว่า มีการพัฒนารูปแบบ คือ 1. รูปแบบการท่องจำด้วยวาจาและ การสาธยายทั้งโดยบุคคลคนเดียวหรือสาธยายเป็นหมู่คณะ เช่นการสาธยายพระวินัยโดยการสวดปาฏิโมกข์มี กระบวนการคือการเผยแผ่ปากต่อปาก โดยอาจารย์จะสอนศิษย์ด้วยวาจา จากนั้นศิษย์ก็จะจดจำจนเข้าใจและ สาธยายต่อเมื่ออาจารย์เสียชีวิตลง ลูกศิษย์ก็จะเป็นอาจารย์ต่อไป ส่วนในการเผยแผ่ต่อคนทั่วไปก็จะใช้การเทศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การอภิปรายธรรม โดยการประยุกต์และเล่าเรื่องราวอุทาหรณ์และนิทาน ประกอบ และเปรียบเทียบกับข้ออุปมาอุปไมย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชลญาณมุนี และคณะ ที่สรุปว่า อัตลักษณ์ของการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้วคืออัตลักษณ์ของ การเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลกซึ่งวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ก็คือ 1) การยกอุทาหรณ์และนิทานประกอบ เป็นรูปแบบที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อย ๆ เพราะทำให้เข้าใจความได้ง่าย 2) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมาอุปไมย ทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ลึกซึ้ง 3) ใช้สื่อธรรมชาติใกล้ตัวทำให้รู้จักเข้าใจง่าย เป็นอุปกรณ์การสอน 4) การสาธิตให้ดูหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 5) การใช้ภาษาในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของ ความสามารถในการโวหารธรรมหรือการใช้ภาษาผสมกับปฏิกิริยาไหวพริบ (พระชลญาณมุนี และคณะ, 2560) 2. รูปแบบการเผยแผ่โดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทาง พระพุทธศาสนา โดยการจัดพิมพ์และเผยแผ่ จนกระทั่งพัฒนาการบันทึกพระไตรปิฎกลงแผ่นซีดี และนำเผยแผ่

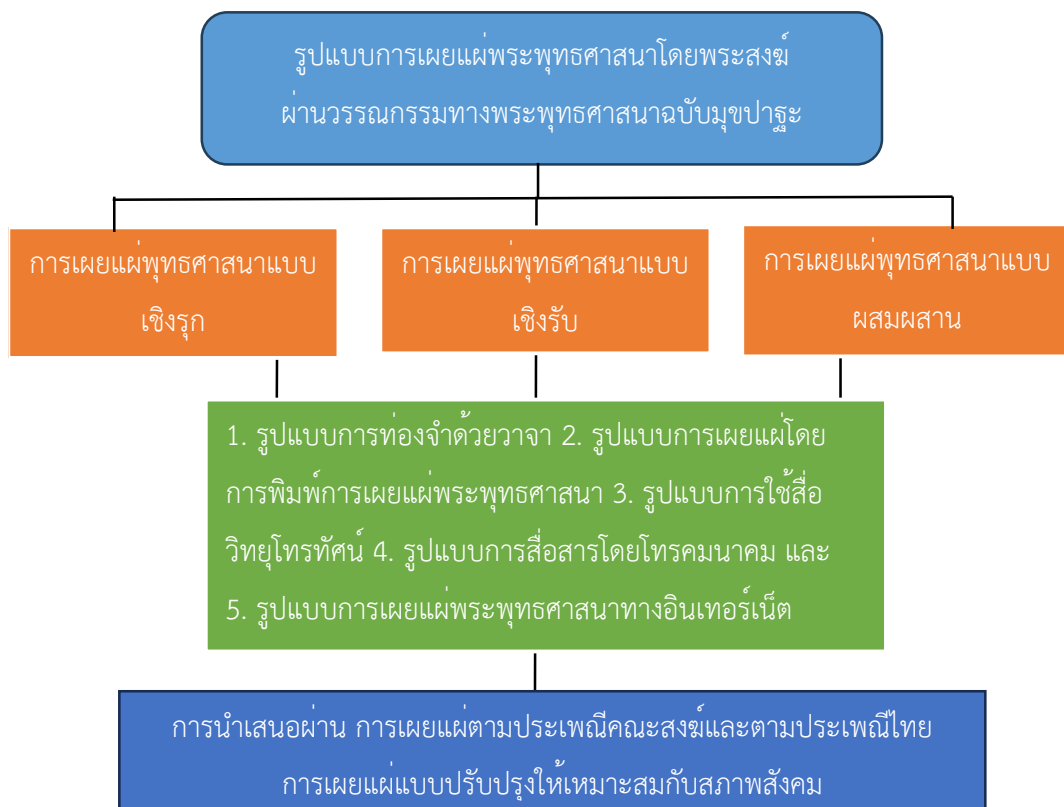

ทางอินเทอร์เน็ตยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุ โทรทัศน์ 3. รูปแบบการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามรูปแบบการสื่อสาร เน้นรูปแบบการเทศน์หรือการบรรยายภาคทฤษฎีเป็นหลัก และพัฒนาภาคปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมต่อเนื่องที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแผ่ธรรมะไม่เข้าถึงจิตใจของผู้ฟังอย่างแท้จริง ด้านวิธีการ หรือกลวิธีในการเผยแผ่ ไม่มีการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง 4. รูปแบบการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแผ่ที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงการเผยแผ่ได้ง่ายยิ่งขึ้น และ 5. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ต โดยการอัปโหลดหลักธรรมคำสอนผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอาทรวชิรกิจ ที่สรุปว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธรองค์นั้นจะเป็นแบบราชานุวัตร คือ อนุวัตรตามชุมชนนั้นๆก่อน แล้วค่อยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของพื้นที่นั้น แต่ต้องยึดหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธรองค์อย่างมั่นคง คือหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่ หลักคุณการณ์หรือเป้าหมายของพระพุทธศาสนา 4 ประการ หลักการเผยแผ่ 3 ประการและวิธีการเผยแผ่ 6 ประการ นอกจากนี้พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องรู้จักการนำศาสตร์สมัยใหม่มาประยุกต์เข้ากับหลักพระพุทธศาสนา (พระครูอาทรวชิรกิจ, 2561)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การนำเสนอการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ พบว่า มีรูปแบบการนำเสนอผ่าน การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือเป็นสถานศึกษาเป็นการประจำ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามคฤหัสถ์การจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ และ การเผยแผ่ผ่านโลกโซเชียล โดยการใช้อินเทอร์เน็ตในการนำเสนอการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยองอาจ เขียวงามดี และ พระสุทธิสารเมธ ที่สรุปว่า องค์การทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน ควรปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สังคม เข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เช่น หลังเคารพธงชาติทุกเช้า – เย็น ก็ควรมีการสวดแทรก หลักธรรมคำสอนเข้าไปด้วย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ทุกคนในสังคมทุกเพศทุกวัยและเป็นการปลูกจิตสำนึกของมนุษย์ให้เข้าถึงพระพุทธศาสนาและปฏิบัติให้เป็นหน้าที่เหมือนกิจวัตรประจำวันอีกอย่างหนึ่ง รวมทั้งควรมีการจัดตั้งกลุ่มการพัฒนาโดยพระสงฆ์ที่สามารถดำเนินงานได้ในระยะยาว (องอาจ เขียวงามดี และ พระสุทธิสารเมธ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ พบว่า รูปแบบการเผยแผ่เชิงรุก เชิงรับ และการเผยแผ่แบบผสมผสาน โดยนำรูปแบบการเผยแผ่แบบมุขปาฐะด้วยรูปแบบการท่องจำด้วยวาจา การเผยแผ่โดยการตีพิมพ์ การใช้อินเทอร์เน็ต วิทยุโทรทัศน์ การสื่อสารโดยโทรคมนาคมและรูปแบบการเผยแผ่ทางอินเทอร์เน็ต ดังแผนภาพดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ควร นำวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบบมุขปาฐะไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนในพื้นที่ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้วรรณกรรมพื้นบ้านของตนเอง เพื่ออนุรักษ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

- 1) ควรมีการศึกษาสาระัตถะและคุณค่าของผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบบมุขปาฐะเพื่อศึกษาคุณลักษณะเฉพาะผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบบมุขปาฐะแต่ละพื้นที่ และการศึกษาเปรียบเทียบ
- 2) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอด้านองค์ประกอบวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบบมุขปาฐะ ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก และตัวละคร รวมทั้งการใช้ภาษา

เอกสารอ้างอิง

- พระครูอาทรวชิรกิจ. (2561). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารพุทธาเซียนศึกษา*, 3(1), 28.
- พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ (ประเวท ฐานาน). (2560). กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน. *วารสารวิชาการธรรมทรรณ*, 17(3), 211 - 223.
- พระชลญาณมุนี, บุญทัน ดอกไธสง, พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ. (2560). พระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 136.

- พระมหาสมจินต์ สมนาปญโญ. (2547). วิพากษ์แนวคิดพระพุทธศาสนาสำหรับโลกหลังยุคใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลี ไพโรสน และ พระครูพิพิธสุตาทร. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในบริบทหัตถ์วัฒนธรรมอินเดีย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(5), 93-94.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ. มหามงกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- องอาจ เขียวงามดี และ พระสุทธิสารเมธ. (2563). องค์การพุทธในประเทศไทย: มิติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 25(2), 59.
-